مطالعات فقه اقتصادی
Economic Jurisprudence Studies

فصلنامه مطالعات فقه اقتصادی، دوره سوم، شماره یکم، بهار ۱۴۰۰

واقعیت نمایی و استخراج دیجیتال، ابزاری برای سلطه بر انقلاب اسلامی ایران

بانکداری اسلامی و سناریوهای مطلوب آینده صنعت بانکداری

مرتضی توکل[۱]، اکبر اعتباریان خوراسگانی[۲*]، امیرهوشنگ حیدری[۳] ، امیررضا نقش[۴]

۱. دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.
۲. دانشیار مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.
۳. استادیار آینده‌پژوهی و مدیر گروه مطالعات آینده علم و فناوری مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، تهران، ایران.
٤. استادیار مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان(خوراسگان)، اصفهان، ایران.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی
صفحات: ۱-۲۳

سابقه مقاله:
تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۶/۰۴
تاریخ اصلاح: ۱۳۹۹/۰۸/۲۰
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۹/۲۷
تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۰۱/۱۴

واژگان کلیدی:
بانکداری اسلامی، قدرت لفاظی‌گری، فقه اسلامی، استخراج دیجیتال.

نویسنده مسؤول:
اکبر اعتباریان خوراسگانی
آدرس پستی:
ایران، اصفهان، دانشگاه آزاد اسلامی.
تلفن:
09132105784
کد ارکید:
0000-0002-6489-7502
پست الکترونیک:
Etebarian@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف: پیشران سرمایه گذاری در فرآیند تحقیقی با عنوان "سناریونگاری آینده صنعت بانکداری" احصاء شده است. شاخصی که معنا و مفهوم نهایی بانکداری اسلامی از آرمان‌های تشکیل انقلاب اسلامی در ایران و فرهنگ جهان اسلام است.

مواد و روش‌ها: این تحقیق با روش ترکیبی و بر اساس گام‌های عدم قطعیت‌های بحرانی شوارتز انجام گرفته است.

ملاحظات اخلاقی: در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

یافته‌ها: در گام‌های تحقیق پس از مطالعه، بحث و بررسی روندها و رویدادهای گذشته و حال، بمنظور ارائه سناریوهای آینده صنعت بانکداری با بررسی نمونه‌های عینی و تاریخی و تحلیل محتوای ادبیات آن‌ها، قدرت بازی‌های زبانی(لفاظی‌گری) و استخراج دیجیتال دو شکل از اعمال قدرت و استعمار نوین کشف رمز شده است، شیوه‌های استیلاجویی مدرنی که در حال حاضر لیبرالیسم حاکم بر اقتصاد جهانی پس از شناسایی تفاوت‌های فرهنگی و نیاز جوامع با استفاده از آن ساخت واقعیت و هژمونی سازی را طرح‌ریزی؛ و با ابزار فین تک و با از بین بردن ثبات اقتصادی کشورها، روند سرمایه‌گذاری و مغزهای آنان را هدایت می‌کند؛

نتیجه‌گیری: این مقاله در دنیای پست مدرن امروز، ضمن افشای قدرت نرم لفاظی‌گری و استعمار دیجیتال در ادبیات مرجع علم مدیریت، تلاش می‌کند تا اهمیت مقابله با آن در محیط‌های علمی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی را به ملت‌های منطقه و جهان گوشزد نماید، بحرانی که چنانچه توسط محققین و انسان‌های آزادی‌خواه شناسایی و مهار نشود، ترویج خشونت، افول اخلاق و فروپاشی اقتصادی همه جوامع را به دنبال خواهد داشت.

© تمامی حقوق انتشار این اثر، متعلق به انجمن علمی حقوق بشر اسلامی ایران می‌باشد.

www.SID.ir

Archive of SID

مقدمه

امروز کشور ما با چالش تحقق انتظار دولتها و جامعه از سیستم بانکی مواجه شده است، از سوی دیگر تلاش در جهت جذب سپرده‌ها و تخصیص مناسب آن‌ها در فعالیت‌های مفید اقتصادی و حرکت به موازات پیشرفت‌های همه جانبه اقتصادی و اجتماعی برای تحقق آرمان‌های انقلاب اسلامی چالش بزرگی است که کشور و در صدر آن بانک‌ها را با آن مواجه نموده است. با افزایش ریسک سرمایه‌گذاری در کشور، کاهش ثبات اقتصادی و تورم چند رقمی، مردم دیگر تمایل به سپرده‌گذاری بلند مدت ندارند و به دنبال حفظ ارزش پول خود و در صورت امکان، ایجاد سودآوری از طریق خرید و فروش‌های هیجانی سهام، خودرو، ملک و ارز بخصوص ارز دیجیتال هستند؛ ضرورت رسیدگی به این مساله بانک کشاورزی را بر آن داشته است تا با طرح سوال " سناریوهای آینده صنعت بانکداری کدامند؟" برای تحقق آرمان‌های انقلاب اسلامی و ایجاد شرایطی در خور جامعه‌ی اسلامی تلاش نماید. در این تحقیق در هنگام شناسایی سناریوهای آینده صنعت بانکداری، روندها و پیشران‌ها آینده حوزه صنعت بانکداری ایران و جهان در بخش مطالعه کتابخانه‌ای و بمنظور بررسی سوابق تحقیق به رگه‌هایی از ابزار اعمال قدرت مدرن مواجه شدیم که جهت‌دهی آن فروپاشی اقتصاد کشور و مقابله با بانکداری اسلامی و مبنای فقه اسلامی است. برای درک آن دو سر طیفی را در نظر گرفته‌ایم که یک سر آن پیشران سرمایه‌گذاری است که با تسهیم سود، مشخص بودن مسیر مصرف منابع و نظارت بر عملیات بانکی، برخلاف دیدگاه سایر موسسات مالی که هرگز ارتباط بین بانکداری و اصول اخلاقی را نپذیرفته‌اند، پایبند به اصول اخلاقی است و وجوه نزد خود را (بدون وام دادن با بهره) در فعالیت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری به کار می‌گیرد. سرمایه گذاری که در تحقیق ما به عنوان پیشران کلیدی صنعت بانکداری شناسایی شده است. سوی دیگر این طیف عوامل خارجی است که توسط خبرگان تحقیق به عنوان پیشران دیگر صنعت بانکداری و تاثیرگذار بر محیط سیاسی کشور شناسایی شده است. در این تحقیق برای درک چگونگی مکانیسم اثر پیشران عوامل خارجی مطالعات و نتایج تحقیقات زیادی بررسی شد و مشخص گردید دو سر این طیف سرمایه‌گذاری(بخوانید بانکداری اسلامی) و عوامل خارجی در تقابل با یکدیگر هستند و برای نیل به اهداف متعالی بانکداری اسلامی می‌بایست همراه با پیاده سازی برنامه‌های اقتصادی، به پیشران عوامل خارجی نیز توجه ویژه داشت در غیر اینصورت پیشران سرمایه‌گذاری نقش خود را بطور کامل ایفا نخواهد نمود. امروزه اشکال مختلفی از بانکداری وجود دارد که یکی از آن‌ها بانکداری اسلامی است و کشور ما نیز بر مبنای پیروی از اسلام و مبنای فقه اسلامی قرادادها و نحوه ارائه خدمات بانک‌ها را تنظیم نموده است؛ خدماتی که شاخصه اصلی آن‌ها کمک به جامعه نه صرفا ثروت اندوزی است. اما نگاه به شاخص‌های مختلف اقتصادی از جمله نرخ تسهیلات، نرخ اشتغال، ضریب جینی، خط فقر و فاصله طبقاتی موجود روند مدیریت اقتصاد کشور را منطبق با اهداف جمهوری اسلامی نشان نمی‌دهد. این موضوع و ضرورت پرداختن به آن، ما

www.SID.ir

Archive of SID

را بر آن داشت که از طریق این مقاله با تمرکز بیشتر به آن بپردازیم. اهمیت این امر از آن جهت است که بدون شناسایی تمامی عوامل اثرگذار بر پیشران‌های صنعت بانکداری کشور حتی با شناخت پیشران‌های مهم و کلیدی این صنعت، هماهنگی و هدایت این پیشران‌ها در جهت تامین منافع کشور مقدور نخواهد بود چرا که سیاست‌های جهان لیبرالیسم و ابزارهای اعمال قدرت آن‌ها در تحقق اهدافِ برنامه‌ها و سیاست‌های اقتصادی کشور اخلال ایجاد می‌کند. این مقاله سعی دارد تا ضمن شناسایی علت نابسامانی وضعیت فعلی حوزه اقتصادی کشور راهکاری را برای تحقق وضعیتی شایسته نام ایران و جامعه اسلامی ارائه نماید.

۱- مفاهیم

۱-۱-بانکداری و تاثیر فقه اسلام

بانک‌ها به دلیل منبع اصلی تامین مالی اکثر فعالیت‌ها، بخصوص فعالیت‌های اقتصادی نقش بسیار مهمی در توسعه و رشد کشورها دارند و به عنوان تامین کننده نقدینگی در ارائه خدمات و تولید کننده اطلاعات عمل می‌کنند(سوفیان و حبیب الله، ۲۰۱۰ : ۷۷) ،همچنین وجود بازارهای رقابتی اهمیت ارزیابی عملکرد بانک‌ها در جهت بهبود مستمر آن‌ها را افزایش می‌دهد(پارادی و زو، ۲۰۱۲). وام گیرندگان آینده نگر برای پروژه‌ای که به دنبال آن هستند با توجه به منابع مالی خود تأمین بودجه می‌کنند و سرمایه‌گذاران(وام دهندگان) آن را توسط پتلتفرم مورد نظر خود بررسی و در صورت تایید، در آن سرمایه‌گذاری می‌کنند(کلاینس و همکاران،۲۰۱۸ : ۳۱). همان‌طورکه هربرت سایمون (۱۹۱۶-۱۹۹۴) در عبارت عقلانیت محدود شرایطی را توصیف می‌کند که بهینه‌سازی ناممکن باشد و فرد تصمیم‌گیرنده به جای تصمیم بهینه به دنبال تصمیم رضایت بخش می‌رود و در این راه به جای استفاده از مدل‌های پیچیده تصمیم‌گیری، اغلب از تجربیات گذشته و قواعد سرانگشتی بهره می‌برد(هچ، ۱۳۹۴ص ۴۹۲)؛ بانک‌ها و سرمایه‌گذاران نیز مجبورند متناسب با اهداف سازمان، بین سیاست‌های کلان حاکمیت و خواست مردم و شرایط محیطی(کشور، منطقه و جهان) همگرایی ایجاد کنند. چرماک(۲۰۰۵) در بحث سناریونگاری به ساختار و گفتمان-جهان‌بینی که به نوبه خود پشتیبانی‌کننده و مشروعیت بخش به ساختار است می‌پردازد (مثلا رشد جمعیت و دیدگاه تمدنی نسبت به خانواده، فقدان قدرت زنان، فقدان امنیت اجتماعی، بحث جمعیت/مصرف) در این سطح فرض‌های استدلالی، که بر پایه جهان‌بینی‌ها و ایدئولوژی‌ها قرار داشته و ناخودآگاه هستند واکاویده می‌شوند. وظیفه اصلی پژوهشگر یافتن ساختارهای عمیق‌تر اجتماعی، زبانی و فرهنگی است که مستقل از عامل هستند (یعنی به این بستگی ندارند که فعالان اصلی چه کسانی باشند). در این سطح تشخیص فرضیات عمیق‌تر پشت موضوع و نیز تلاش در جهت باز تعریف مسئله بسیار مهم و حیاتی است. در این مرحله پژوهشگران می‌توانند ببینند که چگونه گفتمان‌های متفاوت (مثلا اقتصادی، مذهبی، یا فرهنگی) نقشی فراتر از علت یا واسطه برای موضوع دارند و بیشتر در "ساخت موضوع " خود را نشان می‌دهند. اینکه ببینیم گفتمان مسلطی که برای فهم بکار می‌بریم چگونه

www.SID.ir

Archive of SID

به‌طور ضمنی در تعریف چارچوب مسئله وارد می‌شود. سیاست‌های کلان و حاکمیتی کشور ما بانک‌ها را ملزم به قواعد بانکداری اسلامی نموده است شاید در عمل نتوان گفت بانک‌ها مطابق شرایط بانکداری اسلامی مشغول به فعالیت هستند اما آنچه غیر قابل انکار است فضایی است که تحت تاثیر بکارگیری سیاست‌های منطبق بر آرمان انقلاب اسلامی شکل گرفته است. پیشران عوامل خارجی با مکانیسم‌های مخصوص به خود به دلیل مخالفت با سیاست‌های حاکمیتی کشور در تلاش است تا با کاهش ثبات اقتصادی و کاهش ارزش ریال که تحت تاثیر تحریم‌های اقتصادی شکل گرفته است، فضایی را برای بانک‌های کشور ایجاد نماید که مردم برای حفظ سرمایه خود نسبت به سپرده‌گذاری در بانک‌ها تردید داشته باشند زیرا بانک‌ها مهم‌ترین منبع تامین مالی بنگاه‌های اقتصادی و تولیدی هستند و در صورت عدم سپرده‌گذاری مردم، بانک‌ها نیز توان تامین مالی طرح‌های اقتصادی و پشتیبانی از بنگاه‌های تولید را نخواهند داشت و کشور با چالش بزرگ بیکاری و تامین نهاده‌ها، اقلام غذایی و معیشتی مواجه خواهد شد و در دراز مدت نظام حاکمیت را از مشروعیت خواهد انداخت. کشور ما بمنظور ورود کالاها خصوصا تکنولوژی، ماشین آلات و تجهیزات و مواد اولیه مورد استفاده در بنگاه‌های اقتصادی و تولیدی کشور، نیازمند ورود بانک‌ها و موسسات اقتصادی است که در محیط سیاسی فعلی این توانایی را داشته باشند تا این نیاز مهم کشور را بر طرف نمایند و در مقابل بانک‌ها نیز در محیط فعلی و نیاز به تنش رسیده سرمایه‌گذاری کشور این فرصت را دارند که بازار آینده کشور را به نفع خود تصاحب کنند. راهکار موفقیت در این بحث مهیا نمودن شرایط برای سرمایه‌گذاری یا تحقق اهداف بانکداری اسلامی است. برای درک این تضاد باید به تعریف بانکداری اسلامی و اهداف آن پرداخت. ایده بانکداری اسلامی نخستین بار در دهه ۱۹۵۰ مطرح شد. تا جایی که ادواردز ظهور بانکداری اسلامی را نوعی ابداع مذهبی خوانده است. آغاز بانکداری اسلامی به دغدغه یکی از کشورهای غرب در مورد رواج گسترده بانکداری ربوی بر می‌گردد که در نتیجه آن شهید محمدباقر صدر در این‌باره تحقیقات جامعی بعمل آورد. علت طرح موضوع هم این بود که مسلمانان استقبال چندانی از تودیع پول در بانکداری ربوی نداشتند و سرمایه‌های خود را به طور معمول در این بانک‌ها سپرده‌گذاری نمی‌کردند. (بانک ملی،۱۳۹۹). منظور از بانکداری اسلامی نوعی سیستم بانکداری است که مبتنی بر قوانین اسلامی و نظریات اقتصاددانان و کارشناسان علوم بانکی و علمای اسلام است. اگر مولفه‌های اصلی بانکداری اسلامی را حذف ربا بدانیم، اساس بانکداری اسلامی، تسهیم سود، مشخص بودن مسیر مصرف منابع و نظارت بر عملیات بانکی خواهند بود. بر این اساس، در بانکداری اسلامی وجوه سپرده گذاران بر طبق شریعت و استانداردهای قانونی و به شکل قراردادهای خاص سرمایه‌گذاری می‌شود. در موضوع بانکداری اسلامی، مساله سود و حداقل سود پیش‌بینی‌شده افزایش می‌یابد که به معنی ربا (بهره) یا دریافت هر مقدار اضافی از بدهی است، به شرطی که قبلاً تصریح شده‌باشد، تفاوت‌های اساسی وجود دارد؛ از جمله این حقیقت که منافع با توافق طرفین مشخص می‌شود و در نسبت‌های توافق‌شده، ربا

www.SID.ir

Archive of SID

تعیین می‌شود اما ربا توسط وام‌دهنده (بستانکار) تعیین می‌شود و به هر نرخ ثابت و یا نرخ ثابت قبلی پرداخت می‌شود. سود حاصل از تحقق تعهد و پس از تحقق تعهد است، اما ربا مسئولیت وام‌گیرنده (بدهکار) است و پرداخت آن در هر مورد اجباری است. سود سیستم بانکداری بدون بهره ریشه در ایدئولوژی و ارزش‌های اقتصاد اسلامی دارد و تحقق آن نیازمند تاسیس عدالت اقتصادی و اجتماعی و نیز توزیع عادلانه درآمد و ثروت در جامعه است. اساس بانکداری اسلامی به اشتراک گذاری سود، جهت مصرف روشن منابع و نظارت بر عملیات‌های بانکی است. این محصول بهره‌وری عوامل تولید، به خصوص عامل کار و سرمایه است، اما ربا محصول بهره‌وری سرمایه (دارایی‌های نقدی) و مالک سرمایه هیچ مشارکت مستقیمی در تحقق آن ندارد. بانکداری اسلامی برخلاف دیدگاه سایر موسسات مالی که هرگز ارتباط بین بانکداری و اصول اخلاقی را نپذیرفته‌اند، پایبند به اصول اخلاقی است. بانک اسلامی، وجوه نزد خود را (بدون وام دادن با بهره) در فعالیت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری به کار می‌گیرد (یعنی براساس مشارکت درسود) و در صورتی که فعالیت مورد نظر زیان کند بانک نیز همانند سایر شرکاء در زیان سهیم خواهد شد. بانک اسلامی بر مبنای دین منابع مالی خود را به بهترین فعالیت‌های ممکن تخصیص داده و برمبنای ارزش‌های اخلاقی و اصول شرعی برای تأمین منافع فردی (در ضمن مصالح اجتماعی) به مشتریان خود مشاوره می‌دهد. ناگفته پیداست که این تعریف از بانک اسلامی(که در آن عدم کاربرد بهره شرط ضروری و عمل به شریعت، شرط کافی است) مسئولیت سنگینی به دوش این مؤسسه می‌افکند، خصوصاً درشرایط امروزی کشورهای اسلامی که در تمام زمینه‌های تولیدی و تأمین مالی لازم است منابع خود را به طور کامل و با بیشترین کارآیی به کار گیرند، تا بتوانند در فرایند توسعه و زدودن فقر به موفقیت دست یابند (بانک ملی،۱۳۹۹).

طبق بند ۱۸ ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران شرکت تامین سرمایه (بانک سرمایه‌گذاری) شرکتی است که به‌عنوان واسطه بین ناشر اوراق بهادار و عامه سرمایه‌گذاران فعالیت می‌کند (مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۴)، اما با وجود پیش‌بینی اهمیت سرمایه‌گذاری و تدوین قانون چرا تاکنون هدف سرمایه‌گذاری و حمایت کافی از سرمایه‌گذاران محقق نشده است؟ برای بررسی موضوع در ادامه به رویداد انقلاب اسلامی می‌پردازیم، در اواخر قرن بیستم ، ایرانی‌ها انقلابی ایجاد کردند که در آن دین با یک روایت دولتی به عرصه عمومی بازگشت[هابرماس، ۱۳۸۸؛ به نقل از روح الاسلامی، ۱۳۹۵ : ۱]. با ظهور انقلاب اسلامی در ایران ادبیات سیاسی جدیدی در اواخر قرن بیستم با عنوان ورود اسلام سیاسی به عرصه عمومی به وجود آمد. بازنمایی انقلاب اسلامی با رویدادهایی مثل طرفداری از جنبش های اسلامی، رد اسرائیل، نقد غرب و سرمایه داری، ضدیت با رژیم های استبدادی عربی، تلاش برای ناکام گذاشتن آمریکا و ناتو در خاورمیانه و نفوذ در منطقه خبر از ورود ایدئولوژی جدید در مقابل سوسیالیست و لیبرالیسم حاکم بر جهان می داد. همان‌طورکه هایدیگر معتقد است مدرنیته و عقلانیت علمی دارای وجه متافیزیکی هستند، که

www.SID.ir

Archive of SID

پرسش از خود را برنمی‌تابند و علی رغم ناکارآمدی‌های بسیار زیادی که دارند بر تداوم ویرانی بشر و بی‌خانمان کردن او تلاش می‌کنند. علم غربی با توجه به جدایی سوژه از ابژه هیچ دلبستگی به انسان و طبیعت ندارد و با خدا دانستن عقل خود، فکر می کند که می تواند برای تمام هستی برنامه بنویسد (هایدگر،۱۹۳:۱۳۸۶). مبنای شکل و محتوای دولت جمهوری اسلامی ایران بر اساس روایت فقهِ شیعی بود یعنی رئیس حکومت را ولایت فقیه نامیدند. در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده است »سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس نفی هر گونه سلطه جویی و سلطه پذیری، حفظ استقلال همه جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت های سلطه گر و روابط صلح آمیز متقابل با دول غیر محارب استوار است« (قانون اساسی: اصل۱۵۲)، و همچنین »جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود می داند و استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می شناسد. بنا بر این در عین خودداری کامل از هر گونه دخالت در امور داخلی ملتهای دیگر، از مبارزه حق طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت می کند«(قانون اساسی: اصل۱۵۴). این شکل از سیاست گذاری مبتنی بر فقه شیعه و نهاده‌ای تجربی مبتنی بر سیاست دینی به مدت چهل سال، در ادبیات سیاسی بی‌سابقه بوده‌است. علاوه بر سیاست داخلی در ابعاد منطقه‌ای و بین‌المللی، به دلیل تاثیر تبلیغات و واکنش‌های کشورهای غربی به رهبری اسرائیل و ایالات‌متحده، ایران به عنوان محور شرارت و حامی تروریسم کشور معرفی شد. وقایع زیادی روی داده اســـت که بازنمایی منفی از نقش ایران صورت گرفته اســـت. با آنکه در ایران جامعه مدنی پویا، احزاب قدرتمند، مشارکت شهروندان، حضور زنان در عرصه عمومی، شاخص‌های توسعه سیاسی و انسانی به وفور یافت می‌شود اما تصویر کشوری استبدادی، تئوکراتیک، ضد حقوق بشر، خشونت طلب، ماجراجو که تنها روحانیت در آن قدرت دارند به نمایش گذاشته می‌شود(مارچل،۲۰۰۳، فصل ۵ - ۶). با وجود آنکه سیاست‌های ایران در منطقه وجوه عقلانی و واقع‌گرای زیادی داشته که به نفع منطقه و جهان بوده اســـت و علی رغم آنکه مبانی اندیشه و کنش سیاسی ایران دارای وجوه صلح‌گرای زیادی است؛ روایت سازی منفی از ایران، مذهب شیعه و ایران هراســـی باعث شده اســـت گروه‌های اصلی و بحران‌های واقعی جهان به حاشیه کشیده شـــود و به جای همه آن‌ها ایران قرار بگیرد. کشورهایی که مرکز فتنه و آشوب و جنبش‌های تروریستی به حساب می‌آیند، کنار گذاشته می‌شوند و تنها کشور منطقه که به طور واقعی با داعش و بنیادگرایان در حال جنگ بوده است؛ یعنی ایران به عنوان محور شرارت و ضد صلح معرفی می‌شود(روح الاسلامی، ۱۳۹۵: ۹). فرهنگ ایرانی نیز به تشیع نزدیک است اغلب خشـــونت‌ها به دلیل اجرای به زور احکام اسلامی و اعتقاد به جهاد ابتدایی است. شیعیان به تحمیل اجباری ایده‌ها و آغاز جنگ اعتقاد ندارند و هر دو را به ظهور امام زمان ارجاع می دهند. فرهنگ شیعی با توجه به

www.SID.ir

Archive of SID

مبانی عقلانی و منطقی و همین طور اعتقاد به ظهور امام از اقدامات جنگ طلبانه و خشونت آمیز به دور اســـت. این نگرش همچنین در فرهنگ سیاسی جمهوری اسلامی نیز وجود دارد و ایران به هیچ کشوری حمله نمی‌کند و تنها در برابر تهاجم و ظلم ایستادگی می‌کند (فیرحی،۱۳۹۳: ۲۵۲-۲۴۹). اما مبارزه غرب برای شکست این ایده جدید حکومتی به اینجا ختم نمی‌شود و با تمام ابزارهای سلطه به مقابله با تمام مفاهیم و برنامه‌های انقلاب اسلامی گسترده می‌شود یکی از این آمیزه‌های دینی که در نوع بانکداری مستتر است بانکداری اسلامی است که در مقابل بانکداری لیبرالیسم دنیای غرب قرار می‌گیرد. بر اساس گزارشاتی منتشر شده در نوامبر ۲۰۰۷ در کنفرانسی درباره ی سرمایه‌گذاری و مالیه، صنعت بانکداری اسلامی بازار موقعیتی فعال و پر انرژی در سطح جهانی دارد و این مقدار حداقل دو برابر سریع‌تر از بانکداری رایج در سطوح کلان است (بانک ملی، ۱۳۹۹). بهمین دلیل و با توجه به اینکه اتحاد و دوستی کشورهای اسلامی، افزایش سرمایه بانکداری اسلامی و اثرگذاری آن را چندین برابر خواهد نمود؛ بی‌شک لیبرالیسم برای شکست انقلاب اسلامی که با همین هدف تشکیل شده است، شکست آرمان‌های انقلاب از جمله اتحاد و دوستی کشورهای اسلامی و حاکمیت آموزه‌های بانکداری اسلامی بر اقتصاد جوامع را در دستور کار قرار دهد. با توجه به موارد عنوان شده بانک‌ها نیز می‌بایست هم سو با دولت استراتژی‌هایی را در پیش بگیرند تا در این جنگ اقتصادی ضمن تحقق اهداف کلان اقتصادی کشور، سود آوری و بقاء خود را تامین کنند اما این مهم محقق نمی‌شود مگر اینکه ما بتوانیم مکانیسم‌های سلطه‌گر و اثرگذار بر اقتصاد کشور را شناسایی کنیم سپس ضمن برنامه‌ریزی برای رونق کسب‌وکار و سرمایه‌گذاری مکانیسم‌های مقابله‌گر با سیاست‌های اخلال‌گر دنیای لیبرالیسم را نیز تدوین نماییم.

۲-۱-سلطه‌سازی با لفاظی‌گری و ساخت واقعیت

از آنجا که پست مدرن‌ها با جایگزین کردن نظریه‌های بیشتر به جای نظریه‌های مدرنیست مخالف هستند و معتقدند انتزاعی سازی نظری ابزاری برای پنهان‌سازی نیات سلطه جویانه است و از آنجا که لفاظی‌گری و استفاده از زبان برای ساختن واقعیت و سپس ایجاد هویت در درون آن واقعیت می باشد، پس لفاظی‌گری خود ابزاری برای سلطه جویی است. همچنین جان ون مانن و استیفن بارلی بحثی در خصوص خرده فرهنگ ارائه کردند آنان معتقد هستند خرده فرهنگ‌ها ممکن است حول علائق مشابه درون یک سازمان شکل گیرند و ممکن است بازتاب هویت‌های مشترک حرفه‌ای، جنسیتی، نژادی، قومی یا شغلی و همین طور نفوذهای فرهنگی، ملی یا منطقه‌ای باشند. خرده فرهنگ‌ها می‌توانند بر اساس آشنایی افراد در اثر تعامل مکرر، در زمان استفاده‌ی مشترک از یک مکان یا تجهیزات یا مکانی خاص شکل بگیرند؛ و با عنایت به اینکه مطابق نظر کارن سیل و جون مارتین خرده فرهنگ‌ها به چهار طریق غلبه بر یکدیگر، غنا بخشی یکدیگر، به راه خود رفتن و تقابل فرهنگی نسبت به یکدیگر واکنش نشان می‌دهند، فرهنگ عاملی مهم در سیاست‌گذاری خواهد بود. به گفته پیروان فوکو(خودهای انسان) نه خودآگاهند و نه هستی‌های مستقل، آن‌ها صرفاً

www.SID.ir

Archive of SID

موضع‌هایی در گفتمان هستند(هچ،۱۳۹۴: ۵۲۳) . از شکل‌های استلاجویی در این بینش می‌توان به تصاویر کلیشه‌ای جنسی، قشربندی(توزیع نابرابر پرداخت، پست‌های قدرت دار و با پرستیژ) و نظریه بازارکار دوگانه(نیروی کاراولیه و ثانویه) اشاره کرد(هچ، ۱۳۹۴ص ۵۲۴).

این ادبیات وجود نوعی خاص از روابط استیلاجویی در دنیای امروز را گواهی می‌دهد که از طریق بازی‌های زبانی و کار فرهنگی اعمال قدرت می‌کنند. این تحقیق برای ایجاد فهم بهتر و گسترده‌تر همچنین بیان نمونه‌ای عینی از این نوع استیلاجویی می‌کوشد تا همه ابعاد منفی و مثبت این شیوه را با نمونه‌های عینی روشن سازد و برای استیلاجویی این شیوه و گسترش ابعاد منفی اعمال زور در جوامع بشری مانع ایجاد نماید. در بخشی از مطالعه کتابخانه ای این تحقیق و تحلیل محتوای کتب کلاسیک و منبع علم مدیریت از جمله کتاب معرفی اداره عمومی(فصل اول) نوشته شفریتز، راسل و بوریک که با عنوان " برو سراغ اسپارت‌ها"[۱] بحث در خصوص تعریف اداره عمومی را آغاز نموده اند، یک نمونه عینی از هژمونی سازی و استیلاجویی از راه داستان سرایی و لفاظی گری شناسایی می‌شود که بصورتی بسیار ماهرانه با بکارگیری عناصری مثل تاریخ، اسطوره‌ها، حماسه‌ها، اختلافات فرهنگی، اخلاق، ایثارگری، شجاعت و ... فرموله و به دانشجویان علم مدیریت القاء می‌شود. یکی از نارسایی‌های مطالعات علمی مشاهده ای، سوگیری و لغزش محقق است به نظر می‌رسد محققین بر اساس اصل اخلاق حرفه‌ای آکادمیک وظیفه دارند بکوشند تا با تحقیق و تفحص، ادبیات منتشر شده در دنیای علم را از هر گونه جهت‌گیری و کذب پالایش کنند. بهمین منظور کسب دانشی که ما را در رمزگشایی استراتژی‌های سیاسی و ماکیاولیستی یاری رساند از اهمیت بالایی برخوردار است. اینکه بدانیم ماهیت، شکل و کارکرد این سیاست‌ها چیست؟ چگونه پیش‌بینی، خلق و بکار گرفته می‌شوند؟ همچنین این تحقیق تبیین می‌کند چگونه سیاست‌مداران برای تحقق هدف خود طرح‌ریزی می‌کنند؟ چه جوامعی هدف این استیلاجویی هستند؟ در این شیوه‌ها چه ابزارهایی بکار می‌روند؟ چگونه سیاست‌مداران نقاط ضعف جوامع خود را می‌پوشانند و فرصت می‌سازند؟

شفریتز و همکاران (۲۰۰۹) در کتاب خود با عنوان اداره امور دولتی در راستای تبیین ویژگی وظایف امور دولتی با استفاده از اصطلاح "برو سراغ اسپارت‌ها"[۲] که اصطلاحی است به معنای تا سر حد مرگ کارکردن، می‌گویند برای تقریبا ۲۵۰۰ سال این ضرب‌المثل مشهورترین مرجع کلاسیک برای اشاره به کاری بوده است که تا سر حد مرگ به آن پرداخته شده است. سپس با کمک این ضرب المثل می‌کوشند تا در ابتدا بین حادثه ۱۱ سپتامبر و واقعه ی قهرمانان اسپارت شباهت و قرابتی ایجاد کنند : « وقتی بطور تکان دهنده‌ای آشکار شد که بیشتر از ۳۰۰ آتشنشان مردند آن روز آنانی که از تاریخ باستان مطلع بودند ممکن است به دیگر گروه ۳۰۰ قهرمانانی که در حال انجام وظیفه مردند می‌اندیشیدند. در سال ۴۸۰ قبل از میلاد سربازان شهر یونان برای به تاخیر انداختن حمله ایران، در مقابله با مهاجمان ایرانی مبارزه‌ای کردند. در یک موقعیت تدافعی در پشت کوه‌های ترموپیل قرار

www.SID.ir

Archive of SID

گرفتند. آن‌ها برای ۳ روز با امواج گسترده حملات ایرانیان مبارزه کردند، اسپارت‌ها آگاهانه خودشان را قربانی کردند؛ جنگیدند تا همه کشته شدند به طوری که به دنبالشان یونانی‌ها برای سازماندهی و در نهایت شکست دشمن زمان داشته باشند. احتمال شباهت‌های بین آتشنشان‌های شهر نیویورک و اسپارت‌های یونان باستان فراتر از ۳۰۰ نفر می‌رفت و این تعداد در هر دو حادثه دقیق نیست. ۳۴۳ آتشنشانانی که مرده بودند در مشارکتی از ۱۳۶ امدادگر از سایر سازمان‌های امدادرسان (پلیس شهر نیویورک ، پلیس بندر – گاردهای امنیت سری و ...)، اسپارت‌ها خدمه داشتند (بعضی که مجبور بودند به پخت غذا)، واحدهای کوچک رزمی دیگر شهرها شامل حدود هزار بازیگر (نه هنرمند سینما، سربازهایی برای نقش ایفا کردن) با این اوصاف ۳۰۰ نفر از آن‌ها طنین انداز شدند زیرا اینان اسپارت‌هایی بودند که مبارزه کردند تا سرحد مرگ، در حالی‌که دیگران عقب نشینی کردند و اینان بودند آتشنشانانی که شخصیت بخشیدند به عملیات نجات » .

شفریتز و همکاران او پس از اقناع کامل ذهن خوانندگان در خصوص برابری این دو حادثه از دیدگاه بار معنوی و شکلی دو حادثه، می کوشند تا هموطنان خود را فراتر از قهرمانان یونانی در جایگاهی برتر از لحاظ ارزش قرار دهند: « جوامع چنانچه ضروری باشد فدا شدن تعداد زیادی از سربازانشان را انتظار دارند اما فدا شدن تعدادی زیادی از آتشنشانانشان را انتظار ندارند؛ آنها رزمندگان سلامت هستند که فقط فرونشاندن آتش و حفظ زندگی‌ها را دنبال می‌کنند» عبارتی که حادثه ۱۱ سپتامبر را ویژه تر از حادثه اسپارتان در ذهن خواننده تداعی می‌کند. سپس با استفاده از شباهتی که در ابتدا بین دو حادثه ساخته‌اند این بار به جایگاه فرهنگی و تمدن شرق حمله کنند و چون تمدن ایالات متحده امریکا را از لحاظ پیشینه تمدنی و داشتن زبان و فرهنگ غنی و مستقل از سایر فرهنگ‌ها، در قیاس با تمدن امپراطوری ایران نمی‌بینند، تمدن ریشه‌دار یونان را در جلوی خود سپر می‌کنند تا خود را از پس آن محفوظ به جلو بکشند. «هر دوی آتشنشان‌ها و اسپارت‌ها خودشان را قربانی کردند مطابق اخلاق شغلیشان و اگر چه زمان اقدامشان ۲/۵ هزار سال با فاصله از هم بود، اما هر دو گروه در حال مبارزه با دشمن مشابه؛ یکی استبدادی از شرق بدنبال سرکوب کردن جوانه‌های دموکراسی یونان باستان، و دیگری به دنبال محو کردن شکوفایی دموکراسی جهان غرب. بعد از اینکه یونانی‌ها جنگشان را فاتح شدند سایمونیرز (۵۵۶-۴۶۸قبل از میلاد) شاعر مشهور زمان، اراده کرد برای نگاشتن کتیبه‌ای، تا بمنظور یادبود قهرمانان اسپارتان در ترموپیل نصب شود. بعضی از یونانی‌ها از اینکه او فقط در دو خط یادبود را ساخت شکه شده بودند؛ اما این دو خط معنی‌دارترین و مشهورترین سنگِ قبر نوشته، در تاریخ تمدن غرب شده است(تا سر حد مرگ انجام وظیفه کن تا هر آنکه از اینجا می‌گذرد از قوانینی که ما برایشان جان داده‌ایم اطاعت کند). اینجا در نهایت برای همه آنانی که به عنوان مایه شرمساری ۱۱ سپتامبر مردند مراسم یادبود شایسته‌ای است؛ اما آتشنشانان، افسران پلیس، و دیگر امدادگران محکوم به فنا از قبل یک یادبود دارند آن‌ها همه در سنگ نوشته اسپارت‌ها شریک هستند زیرا آن‌ها شجاعانه در مسیر انجام وظیفه و برای اطاعت از قوانینشان مردند »(شفریتز و همکاران: ۶-۱).

www.SID.ir

Archive of SID

استراتژی فریب مکتب لیبرال در گفتار شفریتز و همکاران او به زیرکی حس ایران هراسی را القاء می‌کند و با استفاده ابزاری از تاریخ یونان، ضمن اینکه اروپاییان را برای مقابله با ایران اسلامی با خود همراه ساخته است در عین حال حس برتری محسوس ملیت خود را نیز به آنان و هموطنان خود القا می‌کنند. درست مقابل شفریتز و همکاران او وین دایر همتای آمریکایی آن‌ها در کتاب معنویت (رسالت نهایی شما)، روایت دیگری از حادثه ۱۱ سپتامبر دارد که از دو بعد جالب توجه است اول بهره‌برداری او در جهت و هدفی مخالف شفریتز و همکاران او که بر طبل جنگ می‌کوبند و دوم اینکه در سرتاسر این کتاب و از جمله در مقدمه روایت او از ۱۱ سپتامبر و فصل هشتم کتاب از دانشمندان و شعرای ایرانی برای اثبات ادعاها و اعتقادات خود در خصوص معنویت رسالت نهایی و لزوم ترویج عشق و صلح بهره می‌برد یعنی بهره‌گیری از غنای فرهنگی ایران برای ارتقاء فضای فرهنگی جامعه‌ی خود(دایر، ۲۰۰۶ : ۱۳۸-۱۳۷).

۳-۱- معرفی مکتب استیلاجوی تحقیق

رابرت مرتون در سال ۱۹۴۲ در مقاله «ساختار هنجاری علم» با رویکرد کارکردگرایانه، معیارهای حاکم بر رفتارهای دانشمندان را مورد بررسی قرار داد. به نظر مرتون دانشمندان در رفتارهای علمی خویش چهار هنجار عام گرایی، اجتماع گرایی، بی طرفی علمی و شک سازمان یافته را رعایت می‌کنند. این دید از هنجارها و اخلاقیات مورد انتقاد سایر جامعه شناسان قرار گرفت(قانعی راد، امین و خسرو خاور، ۱۳۹۰: ۱۳-۱۲). از آنجا که شفریتز و همکاران او از دانشمندان علم مدیریت مکتب لیبرال هستند قبل از هر اقدامی شناخت ویژگی‌های لیبرالیسم و درک ماهیت و ذات این تفکر برای هر محققی لازم است، تا با آشنایی با اهداف، شیوه‌ها، استراتژی‌ها و ابزارهای مورد استفاده آنان، بتوانیم در ادبیات علوم سیاسی به جستجوی روایت‌های متعدد و واکاوی عناصر سیاست‌های سیاستمداران مکتب لیبرال بپردازد. لیبرالیسم از زمان تاسیس خود ادعاهای اخلاقی بسیاری داشته‌است؛ حمایت از آزادی‌های فردی، تحمل مخالفت، انکار استبداد، پی‌گیری دموکراسی و دفاع از حقوق بشر از مهم‌ترین ادعاهای اخلاقی لیبرالیسم می‌باشد. فوکویاما(۱۹۹۲) معتقد است پس از فروپاشی بلوک شرق، برخی از لیبرال‌ها این شکست را به ضعف اخلاقی سوسیالیسم و قوت اخلاقی لیبرالیسم ارجاع دادند(وحیدی منش و واعظی، ۱۳۹۰ : ۲۹). برای محک این ادعا شناخت مکتب لیبرال گامی مهم است همچنین دانش در خصوص ویژگی‌های عمل اخلاقی نکته‌ای است که ما را در جنگل انبوه اقدامات اخلاقی نما، راهنماست. وحیدی منش و واعظی(۱۳۹۰) در تحقیق خود در این خصوص استدلال کردند عمل اخلاقی پیروان هر مکتب به حضور سه عنصر نیاز دارد:

۱- مکتب باید به شیوه‌ای نیرومند و منطقی تصویر اخلاقی انسان را به نمایش بگذارد و دیدگاه ابزاری را در مورد انسان رد کند.

۲- هدف این مکتب رسیدن به اهداف اخلاقی است. اگر اهداف مشخص‌شده در طبیعت کاملاً مادی باشند، اقدام اخلاقی از جانب عاملان به هیچ وجه قابل انتظار نخواهد بود.

۳-مکتب اخلاقی همچنین به رعایت اصول اخلاقی در روش‌ها پایبند است. اگر مکتبی توسل به هر روشی را برای رسیدن به اهداف تجویز کند، به طور طبیعی، برای پیروانش بستر تمرّد از اخلاق را

www.SID.ir

Archive of SID

فراهم ساخته است. این سه عنصر در ارتباط با همدیگر، عقلانیتی را رقم می زند که در فضای آن، اخلاقی عمل کردن منطقی و خردمندانه جلوه خواهد نمود. هرگونه نقصی در هر یک از اضلاع یاد شده، موجب می شود اخلاقی عمل کردن خارج از عقلانیت باشد. دربارهٔ مسئلهٔ مورد بحث، که جایگاه اخلاق در سیاست خارجی لیبرالی را رصد می کند، گفته می شود: پایبندی لیبرالیسم به اخلاق، در گرو پذیرش سه مسئله است: نگاه اخلاقی به انسان نه ابزاری، غایت اخلاقی برای سیاست و ممنوعیت توسل به شیوه های غیر اخلاقی در نیل به اهداف سیاسی.

حال با پیش فرض‌های فوق و برای پی بردن به پاسخ مساله لازم است عناصر اصلی سیاست خارجی لیبرالی را بشناسیم. آنچه از رفتار دولت‌های لیبرالی که معمولا با تاکیدات صاحب نظران لیبرال همراه بوده است این نتیجه به دست می‌آید که سیاست خارجی لیبرالی دارای چهار عنصر اساسی و بنیادی است.

۱-خودبرتربینی، یکی از ویژگی‌هایی است که از دوران باستان در ذهن مردم غرب وجود داشته است. این ویژگی که با تحقیر دیگر جوامع و نژادها همراه است، نقش مهمی در هدایت سیاست خارجی جوامع غربی ایفا کرده‌است. استعمار جوامع دیگر بر این اساس توجیه شده است. منتسکیو، نویسندهٔ پرآوازهٔ روح القوانین، که در آن دربارهٔ حقوق طبیعی، لزوم آزادی، برابری و برادری، تفکیک قوا، قانون اساسی، حکومت مشروطه و پارلمانی داد سخن دارد، آشکارا مخالفتش را با این ارزش‌ها نسبت به سیاهپوستان ابراز می‌کند، با این استدلال که سیاهپوستان از دایرهٔ انسانیت خارج هستند. در همین چارچوب انسان شناسی است که برده داری از سوی لیبرالها و رهبران فکری آنها به عملی درست و شایستهٔ پیگیری تبدیل می شود; در همین فضاست که مونتسکیو بیشتر اروپایی‌ها را توجیه می‌کند تا مردمان جوامع غیراروپایی را به بردگی بگیرند(مهتدی، ۱۳۴۹: فصل ۵). در همین فضای فکری، لاک به خود حق می‌دهد همزمان با نظریه پردازی دربارهٔ آزادی و دموکراسی، از طریق خرید و فروش برده، امرار معاش کند و جان استوارت میل پس از «بازنشستگی از کمپانی هند شرقی»، به نوشتن کتاب دربارهٔ آزادی بپردازد (آرنیل و لاک، ۱۳۷۶به نقل وحیدی منش و واعظی،۱۳۹۰: ۳۱). غربی‌ها با همین روحیهٔ نژادپرستی و خودبرتربینی به جوامع جدید و نا شناخته قدم گذاشتند. سی آلک دو توکویل (۱۸۵۹ـ۱۸۰۵) در گزارش جامعی به سال ۱۸۳۵ از وحشی‌گری‌ها، غصب اراضی و قتل‌های فجیع بومیان آمریکایی از سوی مهاجران اروپایی، گزارش می‌دهد، بدون اینکه هیچ اعتراضی به اقدامات ظالمانهٔ آن‌ها داشته باشد. هیوم هم در نژادپرستی دست کمی از لاک، جان استوارت میل و دو توکویل ندارد، او نیز متمدن بودن جامعهٔ خویش و وحشی بودن بومیان آمریکا را تأیید می‌کند و از لزوم کنار گذاشتن رفتار عادلانه با این وحشیان سخن به میان می‌آورد و می‌نویسد موقعیت انسان‌ها در ارتباط با جانوران، آشکارا به همین ترتیب است. آن‌ها حتی برای این اقدامات وحشیانه، به اندازهٔ کافی دلایل مذهبی هم جور کرده بودند! در نگاه مذهبی، بومیان عامل شیطان بودند(صاحب خلق، ۱۳۸۵: ۶۶). گوست (۱۹۶۳)جامعه شناس آمریکایی در کتاب "نژاد: تاریخ یک ایده در آمریکا" بر نقش مذهب پروتستانتیسم و یهودیت در نژادگرایی لیبرال‌ها تأکید دارد. گوست معتقد است: جوسیا استرونگ،

www.SID.ir

Archive of SID

عالم دینی پروتستان، در رأس کسانی بود که در گسترش و ترویج نژادپرستی نقشی اساسی بر عهده داشت. او با تلفیق پروتستانتیسم و داروینیسم اجتماعی، عقیدهٔ برتری نژاد «انگلو ـ ساکسون » و صاحب اختیار بودن این نژاد را از جانب خداوند، برای نابود کردن سرخپوستان مطرح کرد. بنجامین فرانکلین بعدها در دفاع از این عقیده نوشت: « خوراندن مشروب روم به بومیان، بخشی از طرح و نقشهٔ خداوند برای نابود کردن این کثافتها از روی زمین بود»(وحیدی منش و واعظی، ۱۳۹۰ : ۳۳).

تدوین قانون اساسی ایالات متحده در سال ۱۷۸۷م با این زمینه‌های فکری توسط ۱۶ مرد سفیدپوست، ثروتمند و صاحب برده انجام شد آن‌ها با اینکه در این قانون به برابری انسان‌ها تصریح کردند، ولی در عمل، همچنان مشی سابقشان را پی گرفتند و نشان دادند مقصودشان از انسان، منحصراً نژاد اروپایی است. آبراهام لینکلن، که رهبری مبارزه با برده‌داری را بر عهده داشت، هدف از مبارزاتش را نه دفاع از حقوق انسانی بردگان، بلکه حفظ وحدت و یکپارچگی ایالات متحده اعلام کرد و تصریح کرد، اگر می‌توانستم اتحادیه را بدون آزادسازی بردگان حفظ کنم این کار را می‌کردم. در سال ۱۸۹۸ سناتور آلبرت بوراید در یک سخنرانی نژاد پرستانه گفت « جمهوری آمریکا همان جمهوری است که با بالاترین نژاد تاریخی بنیان نهاده شده‌است و دولت تحت مراقبت خدا قرار دارد ... رهبران این دولت باید نه تنها حاکمان دولت کوچک بلکه پیامبران الهی را نیز در نظر بگیرند ». دست برداشتن لیبرال‌ها از برده‌داری زمانی اتفاق افتاد که دیگر سودآور نبود؛ استدلال اسمیت در کتاب ثروت ملل علیه بردگی، استدلال می‌کند که برده‌داری دیگر سودی ندارد و عقل اقتصادی نمی‌پذیرد کاری که در آن سودی وجود ندارد، ادامه پیدا کند(اسمیت و کنون،۱۹۳۷به نقل از کاتوزیان، ۱۳۹۸: ۷۴).

دو توکویل هم دربارهٔ لغو بردگی در ایالات متحده، سودآور نبودن این عمل را عامل لغو آن می‌داند او می‌گوید « لغو برده‌داری در آمریکا در راستای منافع سیاهان انجام نشد، بلکه به نفع سفیدپوستان بود ». سفید پوستان به تدریج متوجه شدند که بردگی برای اربابان آن‌ها نیز بد است. شاید تصور شود به مرور، لیبرالیسم در باورهای نژادگرایانه و استیلاجویانه اش تجدید نظر کرده است؛ چرا که لیبرال ها در نیمهٔ دوم قرن بیستم، دست از استعمار کشیدند و دامنهٔ حقوق بشر را گسترانیدند و تمام انسانها را زیر چتر حمایتی خود قرار دادند. در سال ۱۹۴۸ با همت آن‌ها سازمان ملل «اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر» را تصویب کرد که در آن بر برابری تمام انسان‌ها تأکید شده است. ولی این تصور بیش از حد خوش بینانه و به دور از واقعیت است. واقعیت این است که اساساً عقلانیت لیبرالی به هیچ وجه، برابری انسان‌ها را برنمی‌تابد. بلکه تغییرات صوری و تاکتیکی بوده است. ممکن است موانع قانونی که باعث جدایی نژاد سفید اروپا از سیاه آفریقا و سرخ آمریکا شد بتدریج از میان برود که امروزه چنین شده است ولی مانع اخلاقی پابرجاست. اصول بردگی عقب نشینی کرده است اما توهمات و تعصبات که نتیجه بردگی است پس از برچیده شدن اساسی بردگی باز هم بر جای خود پابرجاست(دوتوکویل، ۱۸۴۰: 649ـ ۶۵۰). روژه گارودی نیز بر این باور است که تبعیضات لیبرالی بدون آنکه برطرف شده باشد، به شکل نهادینه و بسیار پیچیده همچنان پابرجاست (گارودی، ۱۹۸۴ : ۶۶-۲۵). برای بررسی

www.SID.ir

Archive of SID

و اثبات وجود سه عامل سودگرایی، فریب و خشونت در جوهره مکتب لیبرال به اندازه کافی در تحلیل عامل خودپرستی و تبعیض نژادی دلایل و مواردی که مصداق این ابعاد منفی در مکتب لیبرال باشد آمده است. مونتگمری در تحقیقات خود اثبات کرده است که پیش از رنسانس و عصر تحول، اروپا تحت تاثیر منطق ارسطویی که توسط یوتیوس ترجمه و برای اثبات دین مسیح اروپای آن روزگار تحت تاثیر منطق دیالیکتیکی، عقلایی و وابسته به عقل تشریح شده است در بن بست قرار گرفته بود ولی پس از انتشار کتاب مسائل طبیعی(natural questions) اثر ادوارد بنی و اثر گوندیسلاوی دومینکی درباره نامیرایی روح که از ترجمه آثار عربی از جمله کتاب شفای بوعلی سینا و مقاصد الافلاسفه غزالی اقتباس شده بود با نظریه ماوراء طبیعی، منطق علمی اروپا از بن بست خارج شد در واقع اسلام باعث شد اروپا تصویر جدیدی از خود ترسیم کند و اروپاییان برای مقابله این تاثیرات را بر خود کم بها داده و بر اتکایشان بر میراث یونانی و رومی اغراق کرده اند پس امروز بر ماست که برداشت غلط خودمان را اصلاح کنیم و بر دینمان نسبت به جهان اسلام اعتراف کنیم (مونتگمری وات، ۱۳۶۱: ۱۰). روژه گارودی(۱۹۸۴) نیز معتقد است که حضور پیروان دین‌های مختلف در محل پیدایش اسلام یعنی خاورمیانه، بزرگترین دلیلی است که برای سعه صدر اسلام در پذیرش فرهنگ‌ها و تمدن‌ها، می‌توان عنوان کرد.

۲-سوابق و روش تحقیق

تحقیقی که بر اساس آن به اهمیت پرداختن به موضوع مورد بحث در این مقاله دست یافته و با مرور مبانی تحقیق و تحلیل برخی از نتایج آن سعی کرده‌ایم تا چندین ابزار اعمال قدرت نوین را شناسایی و تشریح نمائیم با روش سناریونگاری و با هدف "شناسایی پیشران‌ها و سناریوهای آینده صنعت بانکداری کشور" و به منظور کشف عدم قطعیت‌های کلیدی با ترکیب دو رویکرد کیفی و کمی «منطق شهودی عدم قطعیت‌های بحرانی» و «تحلیل آثار بر گذر» انجام شده است. این تحقیق در واقع چندین تحقیق به هم پیوسته با شیوه‌های متعدد تحلیل کمی - کیفی و در فضایی "کیفی، اکتشافی و خبره محور "انجام شده است که بیان کلیه نتایج آن از حد ظرفیت این مقاله خارج است. این تحقیق وسیع با مطالعات کتابخانه‌ای کلیه تحقیقات در دسترس و مرتبط انجام گرفته در حوزه صنعت بانکداری و مرور حوادث و تیتر روزنامه های پر تیراژ مقطع دو ساله کشور(۱۳۹۹-۱۳۹۸) و جهان به بررسی روندهای موثر بر صنعت بانکداری داخل و خارج کشور و پیشران‌های کلیدی صنعت بانکداری پرداخته و در ادامه با برگزاری پانل خبرگان(تا اشباع اطلاعات) پیشران‌های مهم صنعت بانکداری را احصاء نموده است. پس از آن با دو رویکرد ذکر شده به اولویت گذاری و شناسایی پیشران‌ها کلیدی صنعت بانکداری پرداخته و بمنظور احصاء سناریوهای آینده صنعت بانکداری کشور با تقاطع پیشران‌های کلیدی به دنبال ساخت سناریوی مطلوب صنعت بانکداری بوده است. ابزارهای گردآوری داده‌ها شامل مطالعات کتابخانه‌ای، پرسشنامه دلفی، پانل خبرگان و ذهن‌انگیزی است. قلمرو موضوعی روندها، پیشرانها و سناریوهای صنعت بانکداری است با توجه به اینکه خبرگان تحقیق از جامعه بانک کشاورزی انتخاب شده اند می توان قلمرو مکانی را بانک کشاورزی دانست اگر چه با توجه به مطالعه کتابخانه‌ای می توان این قلمرو را به سطح کشور نیز توسعه داد. قلمرو زمانی تحقیق از بهمن

www.SID.ir

Archive of SID

ماه۱۳۹۷ آغاز و تا پایان سال ۱۳۹۹ که تجزیه تحلیل نتایج انجام گرفته ادامه داشته است.

سناریو نگاری روشی است که در آن با کشف نیروهای پیشران کلیدی در بافت تغییرات شتابان و عدم قطعیت‌های متعدد، رهبران و مدیران با نگاه به رویدادهای غیر منتظره در آینده و درک عمیق پیامدهای احتمالی آن‌ها، چندین روایت متمایز را درباره آینده‌های ممکن کشف و تعریف می‌کنند(شوارتز، ۱۹۹۱). سناریوها در مکاتب مختلف به صورت‌های مختلف تهیه می‌شوند اما در معروف‌ترین آن‌ها روش شهودی رویکرد عدم قطعیت بحرانی شوارتز است که با نام سناریوهای ۲*۲ شناخته می‌شوند و برای هر سنایو تقاطع دو پیشران دارای عدم قطعیت ضروری است لذا لازم است فهرستی از پیشران‌ها از طریق مطالعه کتابخانه‌ای و برگزاری پانل خبرگان، کشف و پیشران‌های اصلی با پرسشنامه دلفی و تحلیل پاسخ‌ها احصا گردند. پس از برگزاری پانل خبرگان و بررسی نتایج تحقیقات داخلی و خارجی و تحلیل پرسشنامه دلفی شناورسازی نرخ قراردادها، سرمایه گذاری، نوآوری، عوامل خارجی، سیاستهای کلان، بانک همه کاناله، ارز(نوع و نرخ)، فین تک، توجه به نیاز جامعه، خدمات، نوع بانکداری، مشتریان، مدیریت ثروت، سازمانها، مدیریت اطلاعات، تبلیغات، وقایع، امنیت، بلاکچین، شرکتهای فناوری(آپ) و خودکارسازی پیشران‌های با بالاترین عدم قطعیت شناسایی شدند. در مرحله بعد مطابق رویکرد عدم‌قطعیت‌های بحرانی(Critical Uncertainities) ، پس از مرحله " مطالعات کتابخانه ای شناخت وضعیت فعلی صنعت بانکداری کشور و جهان" و " شناخت روندهای مهم در داخل و خارج از کشور از طریق تحلیل مطالعات کتابخانه ای و محتوای مصاحبه با خبرگان" در گام " شناخت پیشرانهای موثر در کشور از طریق مصاحبه و پرسشنامه با روش دلفی" آن دسته از عدم‌قطعیت‌هایی که دارای عدم‌قطعیت عمیق و دارای اهمیت بالایی برای آیندهٔ موضوع مطالعه باشند الویت گذاری می شوند، اما به منظور انجام گام سوم ضرورت دارد دستیابی به شناختی عمیق از پیشران‌ها و روندها از طریق مطالعات کتابخانه حاصل شود و ما در خلال این مطالعه حول پیشران‌های نوآوری، سرمایه‌گذاری، عوامل خارجی، فین تک و سیاست‌های کلان به روابط معنی‌داری دست یافتیم که هر یک از طریق مکانیسم مخصوص به خود کارکرد و وظیفه‌ای را بصورت هماهنگ ایفا می‌نمایند و ضرورت داشت در هنگام برگزاری پانل خبرگان برای اولویت گذاری پیشران‌ها مورد توجه قرار گیرد. ما برای درک بیشتر خوانندگان مقاله، در ادامه بخشی از این موارد را بطور خلاصه بیان می کنیم. محققان و اهل فن بررسی نقش بلاکچین(Blockchain technology) در طراحی مکانیزم‌های حاکمیت را شروع کرده‌اند. بلاکچین با خصوصیات منحصر بفرد خود، می‌تواند اشکال توزیع شده و مقرون بصرفه جدید حاکمیت در اکوسیستم‌های مبتنی بر پلتفرم را ممکن سازد که تناقض اساسی گشودگی را مدنظر قرار می‌دهد. فناوری بلاکچین همانطور که ذکر شد، فناوری دفتر کل توزیع شده مبتنی بر بلاکچین، یک سیستم دفتر کل معامله دقیق و تمرکززدایی شده است که از الگوریتم‌های برنامه-ریزی شده، پروتکل‌ها و رمزنگاری پیشرفته جهت دسترسی به یک اجماع خودکار راجع به وجود و تکامل تراکنش‌ها استفاده می‌کند و در واقع سابقه تغییرناپذیر از تراکنش‌ها را که برای همه کنشگران شفاف باشد، فراهم می‌کند؛ بطوری‌که در آن نیازی به تضمین اعتماد بین طرف‌های مبادله از طریق

www.SID.ir

Archive of SID

پایش و اعتبارسنجی تراکنش‌ها توسط طرف ثالث وجود ندارد(ماری و همکاران، ۲۰۱۹)، که این موضوع می‌تواند دنیای جدید و غیر قابل کنترلی را برای نظام‌های سیاسی به بار آورد و ضروری است بلاکچین و فین تک و روند تغییرات آن را به عنوان یک پیشران بطور کامل بررسی و اثرات آتی آن را سنجید. وحیدی مطلق و همکاران(۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان آینده پژوهی صنعت بانکداری با هدف دیده‌بانی محیط پیچیده جهانی، منطقه‌ای و ملی با هدف کشف نتایج غیربدیهی و شهودی سناریوهایی از آینده صنعت بانکداری را ارائه نموده است. در تشریح سناریوی تلاطم و آشوب تحت تاثیر عناوین "فناوری اطلاعات و جهانی شدن" و "ریسک سرمایه‌گذاری و ثبات اقتصادی" به حلقه‌ای تشدید شونده اشاره شده است که شرایط را برای ثبات اقتصادی کشور دشوار نشان می‌دهد. در مقاله ای با عنوان نظام‌های شبه فئودالی (مورد نظر نورتون ای لانگ) در نظام‌های اداری با توجه به ایده برداخ که با انتشار کتاب خود با عنوان بازی اجرا، استعاره ای کلاسیک برای فرآیند اجرا (برداخ، ۱۹۷۷)، فرآیند اجرا را ماهیتی سیاسی دانسته است؛ روابط مختلف سلطه گری را تشریح نموده‌اند و با توجه به نظریه بازی به ابزارهای نوین سلطه از جمله قدرت سطح وب و لفاظی‌گری اشاره کرده‌اند (اعتباریان و توکل،۱۳۹۷: ۱۶-۱)، با توجه به این مبحث و نتایج تحقیقات فوق الذکر به نظر می‌رسد بتوان علت عدم موفقیت کشور در کنترل و هدایت همه پیشران‌ها در جهت تحقق سیاست‌های کلان کشور را ارائه کرد؛ موضوعی که در بخش مطالعات کتابخانه‌ای تحقیقات داخلی، کمتر مشاهده شد. تعدادی از پست مدرن‌ها با به چالش کشیدن این پیش فرض بی‌چون چرای افسانه‌ی پیشرفت، راه‌هایی خاطر نشان می‌کنند که از طریق صاحبان قدرت، پیشرفت را به عنوان خردمایه‌ی حفظ منابع قطعی خود در وضع موجود، مورد استفاده قرار می‌دهند(هچ، ۱۳۹۴: ۵۰۴-۵۰۳). ماجرای بحث برانگیز جک و سوری(۲۰۱۶) در خصوص ترویج نقش فین تک در کاهش فقر که توسط باتمن، داونداک و لوبری(۲۰۱۹) به سناریوی استخراج دیجیتال برای جذب سرمایه کشورهای آفریقایی در پوشش مبارزه با فقر قلمداد و نقد شده است گواهی از این ماجراست، امپزا ابتدا توسط انگلستان در کنیا به عنوان روشی جایگزین برای دسترسی به خدمات مالی برای افراد بدون حساب بانکی در کشور معرفی شد. سافریکام بزرگترین اپراتور تلفن همراه در کنیا، امپزا(M-Pesa) را در سال ۲۰۰۷ راه‌اندازی کرد. امپزا ترکیب M به معنای موبایل و Pesa به معنای پرداخت در زبان سواحیلی (Swahili) است. ٪۴۰ از مالکیت سافریکام امروز در اختیار شرکت چندملیتی ووداfون بریتانیایی، ٪۳۵ دولت کنیا و ٪۲۵ در اختیار سرمایه‌گذاران عمدتا خارجی است (باتمن و همکاران،۲۰۱۹: ۱۶-۱). باتمن و همکاران او نشان می دهند با این شیوه که آن‌ها اصطلاح " استخراج دیجیتال" نامیده اند و ادامه استخراج معادن طلا و الماس کشورهای آفریقایی به شیوه ای جدید و در پوشش مبارزه با فقر است، سرمایه کشور کنیا، تحت مالکیت کشورهای خارجی و در صدر آن‌ها انگلستان در آمده است. در ادامه این بحث، پیشران مدیریت اطلاعات معنایی که در اصطلاح بروکراتهای سطح وب یا صفحه(screen level bureaucracy) نهفته است نیز نباید نادیده گرفته شود؛ بروکرات‌هایی که در کنار شبکه های اینترنت و سامانه‌های مختلف ارتباطی به اشکال مختلف زمینه را برای ارتباط شهروندان با دولت یا ارتباط کارکنان با یکدیگر فراهم می‌کنند در واقع

www.SID.ir

Archive of SID

طراحان سیستم، کارکنان سیاست‌گذار و متخصصان فن آوری اطلاعات معادل جدید بروکراتهای سطح خیابان خواهند بود. اینان کسانی هستند که قدرت و اختیار را برای تبدیل چارچوب قانون به الگوریتم محکم، درخت تصمیم گیری و ماژول‌ها و ایجاد ارزش و انتفاع در اختیار دارند، در این شیوه مدرن کشور ما نیز در بحث جابجایی بین‌المللی پول و تحریم از طریق سوئیفت و شناسایی راه‌های فعالین اقتصادی کشور برای دور زدن تحریم‌ها، خسارت‌های بیشماری را متحمل شده است که خود نمونه دیگری از ایجاد سلطه، تاراج، تحریم و تملیک دارایی توسط اقتصاد جوامع سرمایه داری است. استانلی دیتز (۱۳۹۲) در کتاب خود تحت عنوان دموکراسی در عصر استعمارگرایی شرکتی با توسل به دیدگاه‌های گرامسی، هابرماس و فوکو می‌گوید شرکت‌ها به شدت قدرتمند شده‌اند و نهادها، جامعه و همین‌طور زندگی و هویت را استعمار کرده‌اند این استعمارگری با تجاری سازی زبان، حرفه‌ای سازی(vocationalization) نظام آموزشی و بازسازی زندگی خانواده حول تقاضای کار، پایدار شده است و به زعم دیتز قدرت شرکتی به مراتب دسیسه آمیزتر از قدرت حکومت است. زیرا بصورت ماهوی غیر دموکراتیک است و تجربه زندگی روزمره ما را تحت تاثیر قرار می‌دهد و امری عادی هم تصور می‌شود. کما اینکه ممکن است در کشور ما نیز شرکت‌هایی در رابطه با فعالیت‌های استراتژیک مشغول به فعالیت باشند که سهام آن‌ها با واسطه یا مستقیم در اختیار اتباع خارجی باشد و ضمن تملک سرمایه ایرانیان با جمع‌آوری اطلاعات جامعه و مشتریان خود بتوانند در مواقع حساس برای کشور هزینه تراشی یا در مسیر توسعه اقتصادی کشور مانع تراشی نمایند. امروزه افراد بسیاری وجود دارند که با داشتن ثروتی مناسب به دلیل عدم آگاهی، توانایی استفاده از ثروت خود را ندارند. در این میان برخی بانک‌ها با درک ارزش این مشتریان یا با به کارگیری مجموعه‌ای از خدمات مالی و بانکی خواهان ارتقای جایگاه خود در جامعه هستند تا به واسطه آن مشتریان ویژه را به سمت خود جذب کنند(کاسل و همکاران، ۲۰۰۴ : 9-10). این امر باعث شده است مشتریان با طیف وسیعی از خدمات مواجه شوند و قادرند تا بر اساس میزان درکشان از کیفیت و ارزش آن خدمتی را انتخاب کنند(لیو، ۲۰۰۱، ۷۱-۵۷). [۳]

آلتاف (۲۰۱۱)، توضیح تازه ای با عنوان "هر چه کمک بیشتر، توسعه کمتر " در مورد اینکه چرا برنامه های کمک خارجی به پیشرفت اقتصادی پاکستان کمک نمی کند ارائه می کند که در آن نیز نمونه دیگری از فریب و ریاکاری نهفته است. این برنامه که توسط دولت پاکستان در سال ۱۹۹۲ و با بودجه صدها میلیون دلاری بانک جهانی توسعه یافته است، تلاش کرد تا دسترسی به خدمات اجتماعی از آموزش ابتدایی تا مراقبت های بهداشتی در پاکستان را افزایش دهد. از جلسات برنامه ریزی در اسلام آباد ، تا ارزیابی در واشنگتن، هر مرحله شامل بوروکراسی ها، مشوق های انحرافی، اولویت های نابجا و پذیرش توسط متخصصانی است که مشکلات را درک نمی کنند، اما اکثر فارغ التحصیلان پزشکی یا به خارج از کشور می روند و یا در بیمارستان های خصوصی غیرقانونی پاکستان کار می کنند. آلتاف با تلاش خود مانند یک "جستجوگر" در نظریه کمک اقتصادی ویلیام ایسترلی اقتصاددان آمریکایی، تمام تلاش خود را به کار می برد تا توضیح دهد چهار

۳

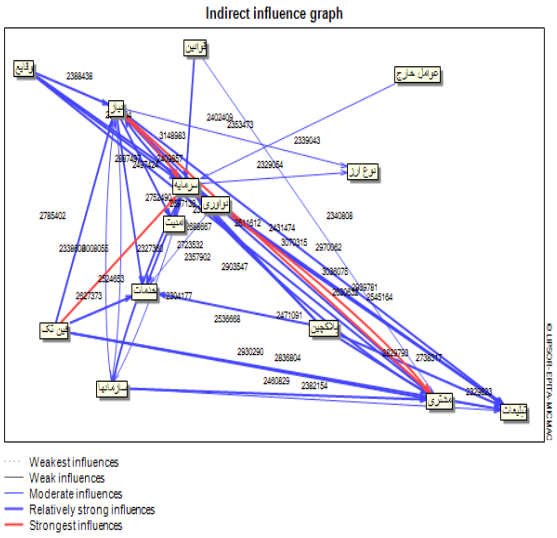
www.SID.ir

Archive of SID

نهاد در جهت حفظ حرکت چرخه کمک و اطمینان از اینکه بودجه های تخصیص یافته به سرعت هزینه می شوند، نظارت می کنند و هیچ کس به نحوه هزینه کردن پول، کسب نتیجه یا عدم کسب آن توجه نمی کند. در نهایت نتیجه ناامیدکننده است، بانک جهانی "موفقیتهای قابل توجهی"، از جمله "تحصیلات بالاتر برای دختران افزایش یافته است" را در گزارش خود به ثبت رساند(لیو، ۲۰۱۲ : ۱۱۱).

۳-نتیجه گیری

همانطور که ماکیاول در کتاب خود به نام شهریار آورده است بر شهریار ضرورت دارد راه بکارگیری خوی انسانی و حیوانی را بلد باشد، از روباه حیله‌گری و از شیر قدرت را با خود همراه سازد و این سیاست در این سخن تئودور روزولت نیز به نمایش در آمده است، دقیقا آنجا که گفته است «سیاست خارجی‌ام را با گفتاری آرام و چماقی در دست پیش می‌برم»(وحیدی منش و واعظی، ۱۳۹۰: ۴۴)، و با توجه به همه دلایلی که پیش از این ارائه گردید نتایج تحقیق گویای آن است که فضا سازی و ایجاد توجیه های انسانی و منطبق بر مفاهیم دموکراسی برای همراه کردن افکار عمومی و تشویق کشورهای غرب برای همت گماشتن در همرایی با سیاست‌های جبهه لیبرال وظیفه‌ای است که افرادی چون شفریتز و همکارانش به آن می‌پردازند. شفریتز و همکاران او نبوغ خود را در بکارگیری ابزار لفاظی‌گری برای ساخت واقعیت از طریق مراحل درونی سازی، شی سازی و برونی‌سازی(هچ، ۱۳۹۴ : ۱۰۹) به بهترین شکل بکار گرفته‌اند تا هویت ملی کشور خود را که بر زیر بنایی از تمدن، مردم، دانش و منابع ملی سایر کشورها در ۵۰۰ سال اخیر ساخته شده است ریشه‌دار سازند. ریشه ای به قدمت تاریخ امپراطوری یونان باستان و جایگاه و قدرتی در حد مبارزه با تمدن امپراطوری بی‌نظیر پارس؛ و در ادامه این سیاست هدایت کننده فضای سیاسی حاکم بر جهان، بکارگیری فین تک برای تغییر شیوه استعمار قدیم به شیوه مدرنِ استخراج دیجیتال قرار دارد و بطور هماهنگ نقش ایفا می‌نماید. ما با انجام تحلیل کمی«تحلیل آثار بر گذر» و از طریق نرم افزار میک مک اعتبار تحقیق را به آزمون گذاشته‌ایم و همان‌طورکه گراف ۱ تاثیر غیر مستقیم پیشران‌ها بر یکدیگر نشان می‌دهد، تاثیر نسبتا قوی عوامل خارجی بر پیشران سرمایه گذاری توسط تحلیل میک مک نیز تصدیق شده است.

گراف ۱-تاثیر غیر مستقیم پیشران‌ها بر یکدیگر

همان‌طورکه پیش از این اشاره شد نوآوری یکی از پیشران‌های صنعت بانکداری ایران است که ما در جهان لیبرالیسم نیز نوآوری را به بهترین شکل ممکن مشاهده می‌کنیم. آن‌ها با ارائه فناوری‌ها و نرم افزارهای مختلف و جذاب، برنامه‌های استخراج

www.SID.ir

Archive of SID

دیجیتال خود را طرح‌ریزی و هدایت می‌کنند. نوآوری در بکارگیری شیوه‌های بسیار پنهان و خزنده در زمینه استیلاجویی و جذب سرمایه‌های مادی و معنوی کشورها در این دو پیشران خلاصه نمی‌شود و آن‌ها برای استحکام بخشی به سیاست‌های خود از طریق نهادهای بین‌المللی و وضع قوانین می‌کوشند تا تحقق اهداف خود را تضمین کنند. پیشران موثر سرمایه‌گذاری که در تحقیق ما با عنوان پیشران کلیدی آینده صنعت بانکداری احصاء شده است، نمی‌تواند بدون داستان‌سرایی برای هژمونی‌سازی و ارائه سیاست‌های مقابله‌گر و خنثی کننده سیاست‌های استیلاجو و استعماری غرب موفق عمل نماید و آینده کشور ما را تضمین نماید. اکنون نتایج زیان‌بار سیاست سلطه‌گر لیبرالیسم در کشور ما پدیدار شده است، کاهش شدید ارزش ریال در مقابل دلار در اثر تبلیغات رسانه‌ای غرب و سیاست‌های خصمانه‌ای مثل تهدید به جنگ، تحریم، افزایش فساد مالی در اثر بکارگیری مکانیسم‌های فسادزای دور زدن تحریم‌ها، کاهش سرمایه و سرمایه گذار و جلوگیری از ورود دلارهای حاصل از صادرات کالاها به کشور، صنعت بانکداری ما را دچار مشکلات بی‌سابقه‌ای نموده است که برون رفت از آن نیازمند عزمی راسخ و اتحاد همه بازیگران داخلی و منطقه‌ای است. در این راستا بانک‌ها و نهادهای فرهنگی کشور بایستی روایت‌ها و داستان‌های خود را از واقعیت موجود ارائه نمایند. برای مثال امروزه بکارگیری شیوه های غربی کنترل تورم و نقدینگی از جمله افزایش سود تسهیلات، به ابزاری برای غرب تبدیل شده است که بانکداری اسلامی کشور ما را در مقایسه با سودهای پائین بانک‌های ربوی غرب به سخره بگیرند، نرخی که بانک مرکزی بر اساس علم بانکداری لیبرالیسم و تحت تاثیر افزایش تورم حاصل از سیاست‌های تحریمی غرب تعیین می‌نماید. بانک کشاورزی نیز ضمن مواجه با مشکلات جذب سپرده برای تامین مالی پروژه‌های تولیدی با ورود سازمان‌های بازرسی با مشکل پاسخگویی به نحوه تامین مالی پروژه‌ها روبروست و با ایجاد تحریم و لزوم بکارگیری مکانیسم‌های دور زدن تحریم دچار مشکلات عدیده‌ای در پاسخگویی سریع به نیاز مشتریان می شود، نیازی که برآوردن آن در زمان درخواست مشتریان اهمیت دارد و لزوما می‌بایست حمایت کافی و بموقع از بانک توسط دولت و سازمان‌های ناظر فراهم گردد. در منطقه نیز افزایش دشمنی در بین کشورهای اسلامی و ترویج خشونت نه تنها آرمان دوستی و اتحاد کشورهای اسلامی را به حاشیه رانده است بلکه به دلیل نا امنی‌های روز افزون اقتصادی و جانی، انتقال گسترده سرمایه‌های خصوصی و دولتی منطقه به اقتصاد کشورهای اروپا، کانادا و امریکا را تسریع نموده است؛ روندی که چنانچه توسط ملت‌های منطقه درک و متوقف نشود آینده تاریک و سرشار از فقر و وابستگی را برای ما به بار خواهد آورد. این تحقیق نشان می‌دهد آرمان فقه اسلامی که رونق سرمایه‌گذاری‌های تولید محور و ارائه خدمات مورد نیاز جامعه است و با شیوه بانکداری اسلامی پیگیری می‌شود بدون توجه به شیوه‌های جدید کسب و کار و استفاده از تکنولوژی‌های دنیای مدرن قابل تحقق نیست، امروز بانک کشاورزی در راستای افزایش بهره وری، کمک به حفظ محیط زیست و مصرف درست منابع، افزایش کیفیت

www.SID.ir

Archive of SID

تولیدات بخش کشاورزی در کنار افزایش تولید نیازمند ایجاد سامانه مدیریت زنجیره تامین پایدار برای حمایت بموقع از بنگاههای اقتصادی و واحدهای تولیدی است تا با مدیریت صحیح اطلاعات بخش کشاورزی و برنامه ریزی، مسائل و مشکلات بخش کشاورزی را مرتفع نماید. در واقع با نوآوری و خلاقیت است که فضای لازم برای هدایت درست پیشران‌های صنعت بانکداری کشور فراهم می شود تا در نهایت با ایجاد ثبات اقتصادی ضمن توقف روند فرار سرمایه‌های مادی و معنوی کشور، شرایط برای بازگشت سرمایه‌های کشور خصوصا سرمایه‌های انسانی فراهم گردد.

ملاحظات اخلاقی

ملاحظات اخلاقی در خصـــوص نگارش مقاله و امانت‌داری در ارجاعات رعایت گردید.

سهم نویسندگان

نگارش و تألیف این مقاله مشـــترکاً توســط تمامی نویسندگان صورت گرفته است.

تضاد منافع

در این تحقیق تضاد منافعی وجود ند

www.SID.ir

Archive of SID

منابع

۱. اسلامی روح اله.۱۳۹۵. *پدیدارشناسی صلح در اندیشه انقلاب اسلامی ایران اندیشه سیاسی در اسلام :* پاییز ۱۳۹۵ , دوره ۲ , شماره ۹ ; از صفحه ۷ تا صفحه ۳۴ .

۲. اسلامی، روح اله .۱۳۹۴. *سیاست به مثابه تکنیک*. تهران: خرسندی.

۳. اعتابرایان خوراسگانی، اکبر و توکل، مرتضی،۱۳۹۷،*نظام‌های شبه فیودالی (مورد نظر نورتون ای لانگ) در نظام‌های اداری*،پنجمین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در مدیریت و حسابداری،تهران،،https://civilica.com/doc/784849

۴. باربارا آرنیل، *مقاله جان لاک و دفاع اقتصادی از استعمار*، ترجمۀ علی شهبازی؛ اطلاعات سیاسی و اقتصادی، شمارۀ ۱۱۶و ۱۱۵ ، فروردین و اردیبهشت ۱۳۷۶؛

۵. دایر وین، ۲۰۰۶. *معنویت رسالت نهایی شما*. ترجمه علی علی پناهی، نشر آسیم، تهران، ۱۳۸۶.ص ۱۳۷-۱۳۸.

۶. دو توکویل، آلکسی : *تحلیل دموکراسی در آمریکا*، ترجمۀ رحمت االله مقدم مراغه . ص ۶۴۹و۶۵۰و۶۵۸و۶۸۸و۶۹۱ و۶۸۴.

۷. ریاحی، محمد حسین: *مفتاح‌المعاملات*، انتشارات بنیاد فرهنگ ایران ۱۳۴۹

۸. سکاران اوما.*روش‌های تحقیق در مدیریت*.ترجمه دکتر محمد صائبی و دکتر محمود شیرازی ، نشر مرکز آموزش مدیریت دولتی ریاست جمهوری چاپ پانزدهم بهار ۱۳۹۵.صفحه ۱۰۶ و ۱۰۷.

۹. محمدعلی کاتوزیان.۱۳۵۸. آدام اسمیت و ثروت ملل، چاپ اول، شرکت سهامی کتاب‌های جیبی، ص ۷۴.

۱۰. گارودی، روژه. ۱۹۸۴. *آمریکاستیزی چرا؟*، ترجمه جعفر یاره، ص ۶۶و۲۵

۱۱. فیرحی، داود .۱۳۹۳. دین و دولت در عصر مدرن. تهران: رخدادنو .ج۲.

۱۲. قانعی راد، محمد امین و فرهاد خسرو خاور (۱۳۹۰)، "ذهنیت‌های پژوهشگران برجسته علوم پایه دربارهٔ اجتماع علمی در ایران"، دو فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران، سال سوم، شماره ۴، ص ۱۲ و ۱۳

۱۳. هچ، ماری جو و کانلیف ان ال، ترجمه حسن دانایی فرد .(۱۳۹۴). *نظریه سازمان*. انتشارات موسسه کتاب مهربان نشر،۱۳۹۴. صفحه ۴۸۷-۵۵۵-۲۰۴

۱۴. هابرماس، یورگن .۱۳۸۸. *ایمان و دانش*. ترجمه فرزین بانکی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۱۵. هایدگر، مارتین. ۱۳۸۶. *وجود و زمان*. ترجمه محمود نوالی. تبریز: موسسه تحقیقاتی علوم اسلامی و انسانی دانشگاه تبریز.

۱۶. منتسکیو، شارل. *روح القوانین*، ترجمه و نگارش علی اکبر مهتدی ، ۱۳۴۹، فصل ۵.

۱۷. مجلس شورای اسلامی.۱۳۸۴. *قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران* (مصوب ۱ آذر ۱۳۸۴)، مجلس شورای اسلامی.

۱۸. نصیر صاحب خلق، *تاریخ ناگفته و پنهان آمریکا*، صفحه ۶۶

۱۹. نیکولو ماکیاولی، *شهریار*، ترجمه داریوش آشوری ۱۸فصل

۲۰. وات، مونتگمری.۱۳۶۲ *اسلام در اروپا* . ترجمه یعقوب آژند. انتشارات مولی، چاپ اول، تهران. ۱۳۶۱. ص ۲۲-۳۵-۴۱-۴۶-۵۲-۶۱-۶۴=۶۸-۶۹-۷۹-۱۰۷-۱۱۰-۱۲۶-۱۳۱.

۲۱. وین گلاسر، *اندیشه های لیبرالیستی لاک و مشارکت وی در برده داری*، ترجمۀ عبد الرّحیم گواهی، اطلاعات سیاسی و اقتصادی، شمارۀ ۱۲۰و ۱۱۹، مرداد و شهریور 1376.

www.SID.ir

Archive of SID

۲۲. وحیدی مطلق و، معصومی م و بهشتی ع.۱۳۹۷. *آینده پژوهی صنعت بانکداری*. چاپ اول. تهران: نشر آینده پژوه، صفحه ۱۸۸.

۲۳. وحیدی منش ح ، واعظی ا . ۱۳۹۰ . اخلاق و جایگاه آن در سیاست خارجی لیبرالی. معرفت سیاسی، سال سوم پاییز و زمستان ۱۳۹۰، شماره ۲ صفحه ۲۷-۵۵.

۲۴. هگل، جورج. *فلسفه تاریخ*. ۲۰۰۴. شابک ۹۷۸۰۴۸۶۴۳۷۵۵۲. صفحه ۱۷۳

۲۵. هیوم، دیوید. *جستاری در باب اصول اخلاق*، ترجمه مجید داودی، ص ۳۳، ۴۲و ۴۴.

۲۶. بانک ملی.۱۳۹۹. *بانکداری اسلامی چیست؟*. https://www.bmi.ir/fa/pages/162. خرداد،۳۰.

۲۷. بانک ملی.۱۳۹۹. *دیدگاه غرب به بانکداری اسلامی*. https://www.bmi.ir/fa/pages/158. خرداد،۳۰.۱

28. Bardach, E.& Patashnik, Eric M. (2015). *Practical Guide for Policy Analysis: The Eightfold Path to More Effective Problem Solving* (Fifth Edition) 1st Edition Thousand Oaks, California: CQ Press, [2016] ©2016. Page 200.
29. Brands H. W .2000. *The First American: The Life and Times of Benjamin Franklin* (2000).
30. Cassell, C. M. & G. Symon (2004), *"Essential Guide to Qualitative Methods in Organizational Research"*, London: Sage Publication.
31. Claessens, S., Frost, J., Turner, G., & Zhu, F. (2018). *Fintech credit markets around the world: size, drivers and policy issues*. BIS Quarterly Review September.
32. Chermack, T. J. (2005). *Studying scenario planning: Theory, research suggstions and hypotheses*. Technological Forecasting and Social Change, 72(1), 59-73.
33. Deetz, Stanley A. (1992). *Disciplinary Power in the modern in the modern corporation, In M*. Alvesson and H. Willmott (eds.), *Critical management studies*. London: stage, 21-45
34. Edwin Cannan, ed. Adam Smith, *An Inquiry into the Natue and Causes of the Wealth of Nations*, New York, 1937, p. 562, 565, 578, 625-26
35. Fukuyama, C.f. Francis .1992: *The end of history and the last man / Daniel Bell, The end of ideology*.
36. Hill, Donald .*Islamic Science and Engineering* .1993 .Edinburgh University Press .ISBN 0-7486-0455-3 p.222
37. Liu, C. M. (2001), *"An Assessment of Banking Operation Strategies of Private Banking Institutions in the Philippines"*, Asia Pacific Journal of Marketing & Logistics, Vol. 13, No. 1, PP. 57-71.
38. Liu, C. (2012). So Much Aid, So Little Development: Stories from Pakistan–By Samia Waheed Altaf. Wiley Online Library.Page 111.
39. Milford Bateman, Maren Duvendack & Nicholas Loubere (2019): *Is fintech the new panacea for poverty alleviation and local development? Contesting Suri and Jack's M-Pesa findings published in Science*, Review of African Political Economy, DOI:10.1080/03056244.2019.1614552.
40. *Marschall, Christin.)2003(. Iran's Persian Gulf Policy from Khomeini to Khatami. Usa And Canada by Routledgecurzon.*
41. Murray et al. (2019), op. cit.; Marc-David L. Seidel, *"Questioning Centralized Organizations in a Time of Distributed Trust,"* Journal of Management Inquiry, 27/1

www.SID.ir

Archive of SID

(January 2018): 40-44; Risius and Spohrer (2017), op. cit.

42. Paradi, J. C. & H. Zhu (2012), *"A Survey on Bank Branch Efficiency & Performance Research with Data Envelopment Analysis"*, Omega, PP. 1-19.
43. Thomas F. Gossett, Rac, *The history of an Idea in America*, p, 318. 14.
44. Sufian, F. & M. S. Habibullah (2010), *"Does Economic Freedom Fosters Banks' Performance?* Panel Evidence from Malaysia", Journal of Contemporary Accounting & Economics, Vol. 6, PP. 77–91.
45. Shafritz M. Jay, Russell W. E, Christopher P. Borick.2009. *"INTRODUCING PUBLIC ADMINISTRATION"*. Pearson International Edition, Sixth Edition (2009). page 1 until 6.
46. Schwarz, P. (1991). *The art of the long view: planning for the future in an uncertain world*. Currency Doubleday, New York
47. Suri, Tavneet, and William Jack. 2016. "*The Long-run Poverty and Gender Impacts of Mobile Money*." Science 354 (6317): 1288–1292.

www.SID.ir

مطالعات فقه اقتصادی
Economic Jurisprudence Studies

Realization and digital extraction, a tool to dominate the Islamic Revolution of Iran, Islamic banking and favorable future scenarios of the banking industry

Morteza Tavakol [1], Akbar Etebarian*[2], Amir Hushang Heidari [3], Amirreza Naghsh[4]

1. PhD student of Public Management, Islamic Azad University Isfahan Branch (Khorasgan), Isfahan, Iran
2. Associate Professor, Department of Management, Islamic Azad University Isfahan Branch (Khorasgan), Isfahan, Iran
3. Assistant Professor and Director of the Department of Futures Studies of National Research Institute For Science Policy-Ministry of Science, Research and Technology, Tehran, Iran
4. assistant professor, Department of Management, Islamic Azad University Isfahan Branch (Khorasgan), Isfahan, Ira

ARTICLE INFORMATION

Article Type: Original *Research*

Pages: 1-23

Article history:

Received: *25 Aug 2020*

Edition: *10 Nov 2020*

Accepted: *17 Dec 2020*

Published online: *3 Apr 2021*

Keywords:

Future Banking Scenarios, The Power of Rhetoric, Islamic Jurisprudence, digital colonization.

ABSTRACT

Background and Aim: The driver of investment in the research process has been identified as the "future scenario of the banking industry". An indicator that the ultimate meaning and concept of Islamic banking is one of the ideals of the Islamic Revolution in Iran and the culture of the Islamic world.

Materials and Methods: The present study was conducted using a combined method according to the steps of Schwartz uncertainty.

Ethical Considerations: In order to organize this research, while observing the authenticity of the texts, honesty and fidelity have been observed.

Findings: In the research steps after study, discussion and review of past and present trends and events, in order to present future scenarios of the banking industry by examining objective and historical examples and analyzing the content of their literature, the power of verbals games (rhetoric) and digital colonization has been identified, "Rhetoric" and digital colonization are modern ways of interrogation that the liberalism now applies to the mind and Investment process of countries by recognizing Cultural differences and their needs to construct reality and hegemony as well as destroying the economic stability. While exposing the soft power of rhetoric and digital colonization in the management literature, the present paper tries to remind the importance of dealing with it in scientific, political, cultural and economic environments.

Conclusion: In today's postmodern world, this article, while exposing the soft power of rhetoric and digital colonialism in the management literature reference literature, tries to remind the nations of the region and the world of the importance of confronting it in scientific, political, cultural and economic environments. Unrecognized and curbed by researchers and libertarians, the promotion of violence will lead to the decline of morality and the economic collapse of all societies.

Corresponding Author:
Akbar Etebarian

Address:
Iran, Isfahan, Islamic Azad University.

Orchid Code:
0000-0002-6489-7502

Tel:
09132105784

Email:
Etebarian@ymail.com

Cite this article as: Tavakol M, Etebarian A, Heidari A.H, Naghsh A. Realization and digital extraction, a tool to dominate the Islamic Revolution of Iran, Islamic banking and favorable future scenarios of the banking industry. *Economic Jurisprudence Studies*. 2021; 3(1): 1-23.

www.SID.ir